

विदेशी नजरेतून भारतीय कोरोना

चन्द्रशेखर पुरन्दरे

कोरोनाच्या संकटापुढे भारत हवालदिल झाला आहे. मुळात येथे व्यवस्था अशी अस्तित्वातच नाही. मग ते क्षेत्र दारिद्र्यनिर्मूलन असो वा शिक्षण असो वा अन्न-तरतूद असो. त्यात आरोग्य व्यवस्था तर नव्हतीच नव्हती. ते सत्य रोजच्या तीन ते चार लाख नव्या बाधितांच्या आणि चार हजार मृत्यूंनी विदारकपणे पुढे येत आहे. हे आकडे अधिकृत. न्यू यॉर्क टाइम्सच्या अंदाजानुसार खरा आकडा तीसपट असू शकतो. दुसऱ्या एका संशोधक संस्थेच्या मते वास्तवातील बाधितांच्या फक्त तीन ते चार टक्के बाधित भारत नोंदवत आहे. हा अंदाज न्यू यॉर्क टाइम्सच्या जवळ जातो. नागरिकांच्या जीवाची पर्वा नसणारे सरकार ही प्रतिमा उभी राहत आहे. हे लाजिरवाणे वास्तव उद्बोधक ठरावे.

एकेक मुद्दा पाहू.

खोटी आकडेवारी

अशा सामूहिक आजाराची खरी आकडेवारी दाबून ठेवणे ही शासकीय परंपरा आहे. अल-जझीरा हे प्रसारमाध्यम आणि द गार्डियन या विश्वासाई ब्रिटिश वृत्तपत्राचे हे निरीक्षण आहे. उदा. २०१५-१६ मध्ये भारतात फक्त साडेपाचशे लोक मलेरियाने मृत्यू पावले ही शासकीय आकडेवारी. वस्तुतः त्या दशकात दर वर्षी दोन लाख लोक मलेरियाने दगावले असावेत असा संशोधन संस्थांचा अंदाज आहे. मलेरियाचे निर्मूलन झाले या घोषणेची घाई व त्याचे दडपण असल्याने स्थानिक पातळीवर-ग्रामीण वस्तीत, खेड्यात मलेरियाचा मृत्यू निराळ्या विकाराने झाला अशी नोंद झाली. जे काही मृत्यू मलेरियाने झाले अशी नोंद झाली, ती माहिती दिल्लीपर्यंत पोचलीच नाही. केंद्र सरकारला हवे ते चित्र उभे करायला हे सोयीचे जाते.

हाच प्रकार कोरोनाबाबत मोठ्या प्रमाणावर चालू आहे. त्यात विद्यमान सरकारला टीका सहन होत नाही. त्यामुळे खरोखर किती दगावले व कशामुळे ही माहिती हॉस्पिटल पत्रकाराला देत नाही. सोशल मीडियावर, प्रसारमाध्यमांवर, हॉस्पिटल्सवर खोटी

आकडेवारी देण्याचे दडपणही असते. पत्रकारांनी काय लिहायचे यावर त्यांनी स्वतःच सेन्सॉरशिप करावी हा गर्भित इशारा असतो. तसे न केल्यास सरकार या ना त्या कारणाने त्यांचा 'कायदेशीर' छळ करते. [देशद्रोह, अब्रूनुकसानीचे दावे]. सरकारकडून मिळणारी माहिती विश्वासाई नसल्याने ज्यांना शक्य आहे ते सोशल मीडिया किंवा परदेशी मीडियावर खऱ्या माहितीसाठी अवलंबून रहातात.

या कारणांखेरीज आणखी एक कारण म्हणजे किती लोक हॉस्पिटलमध्ये दाखल होतात, किती घरीच वैद्यकीय सेवेअभावी दगावतात, याची नोंद घेण्याची व्यवस्थाच नाही. चीनने ही समस्या पद्धतशीर हाताळली [आंदोलन, मार्च २०२०]. प्रत्येक बाधितापर्यंत स्वयंसेवक व पक्षाचे कार्यकर्ते पोचले. तो अलगीकरणात अलगच रहातो ना, त्याचे वेळोवेळी तपमान, इत्यादीवर ते २४/७ नजर ठेवत. ही तृणमूल व्यवस्था भारतात नाही, त्याचे संयोजनही नाही.

बेभरवशाच्या आकडेवारीचे उदाहरण म्हणजे दिल्लीतील मृतांची स्मशानाची आकडेवारी आणि दिल्ली सरकारचा मरण पावलेल्यांचा आकडा यात तफावत असते. सरकारी आकडे कमी असतात. हे तर राजधानीत. तेच इतर शहरात. ग्रामीण भागात विशेषतः दुर्गम भागात किती बळी पडतात हे कधीच कळणार नाही. ही 'व्यवस्था'. याचे आर्थिक कारण म्हणजे आरोग्यसेवेवर भारत एकूण राष्ट्रीय उत्पन्नाच्या ३ टक्के खर्च करतो. [द इकॉनॉमिस्टच्या अंदाजानुसार त्याहून कमी - १.२ टक्के] ब्राझील ९ टक्के तर अमेरिका १७ टक्के. दोन्हीची लोकसंख्या भारताहून कमी आणि उत्पन्न जास्त.

जगात मदतीवर अवलंबून असणाऱ्या इतर देशांचा कल बाधितांची व बळींची संख्या वाढवण्याकडे असतो. म्हणजे मदत जास्त मिळते. भारताच्या राजकीय नेतृत्वाला आपल्या पक्षाची राष्ट्रीय आणि देशाची आंतरराष्ट्रीय प्रतिमा जास्त महत्त्वाची वाटते. म्हणून कमी आकडे जाहीर होतात. त्या वृथा अभिमानाचा

बळी पडतो तो सामान्य माणूस, त्यातही निराधार गरीब.

भर म्हणून भारतात नवीन प्रकारचा कोरोना व्हायरस सापडला आहे. त्याचा प्रसार झाल्यास तो जगाला आगामी धोका आहे. म्हणजे हा प्रश्न फक्त देशांतर्गत गलथान कारभाराचा रद्दात नाही. याकडे जागतिक माध्यमे लक्ष वेधत आहेत. तो मुद्दा आता पाहू.

शेजारी देशांमध्ये भारतीय कोरोनाव्हायरसचा संसर्ग

यातील नेपाळला या संसर्गाची मोठी झळ बसू लागली आहे. प्रमुख कारण म्हणजे भारत-नेपाळ ११०० मैलांच्या सीमेत अनेक फटी आहेत. मोठ्या प्रमाणावर लोक अनधिकृतरीत्या सीमा पार करू शकतात. नेपाळमधून भारतात प्रचंड संख्येने मजूर येतात. भारतात कोरोनाची दुसरी लाट आल्यावर व लॉकडाऊन सुरू झाल्यावर ते परत नेपाळला गेले आणि कोरोना घेऊन गेले. नेपाळने जर मे महिन्याच्या सुरुवातीलाच सीमा बंद केल्या असत्या आणि लस उपलब्ध असती तर आता अचानक वाढणाऱ्या संसर्गाचे प्रमाण कमी झाले असते. भारतातून नेपाळला परतणाऱ्या कामगारांची संख्या पहाता प्रश्नाचा विस्तार लक्षात येतो. कांचनपूर या भारत-नेपाळ सीमेवरील नेपाळमधील जिल्ह्यात मे-मध्यापर्यंत [लेख लिहिण्याच्या वेळी] रोज १५०० हून जास्त नेपाळी नेपाळला परतले. त्यातील २० टक्केना कोविड झाला होता. बांके या दुसऱ्या सीमावर्ती जिल्ह्यात याच सुमाराला एका आठवड्यात ९००० कामगार भारतातून परतले. त्यातल्या वीस टक्केंचीच चाचणी झाली कारण चाचणी करण्याची सामग्रीच उपलब्ध नव्हती. त्यातील ३० टक्के कोरोनाग्रस्त होते.

भारतासारखेच तेथील हॉस्पिटल्स जागेअभावी पेशंट्स घेण्याचे नाकारत आहेत, ऑक्सिजनचा तुटवडा आहे. त्यामुळे मृत्यु होत आहेत.

भारतातील सीरम इन्स्टिट्यूटने नेपाळ, बांगलादेश, श्री लंका यांना लस निर्यात करणे थांबवल्यावर त्या देशांमध्ये लशीचा एकदम तुटवडा निर्माण झाला आणि आता ते देश चीन, रशियाकडे वळत आहेत. बांगलादेशात आता दुसऱ्या लशीचे १५ लाख डोस कमी आहेत. पहिल्या लशीत त्याहून जास्त तूट. शेजारच्या देशांच्या मानाने बांगलादेशात परिस्थिती आता बरी आहे पण मे महिन्यात तेथे भारतातून आलेला कोरोनाचा व्हायरस आढळला आहे. त्याचा संसर्ग अधिक झपाट्याने होतो.

भूतानने परदेशी कामगारांना म्हणजे मुख्यतः भारतीय कामगारांना यायला बंदी केली आहे, .

श्री लंकेला एक-चतुर्थांश पर्यटक भारतातून येत असत. बंधने शिथिल झाल्यावर एप्रिलमध्ये भारत-श्रीलंका प्रवास सोपा झाला. लगेच भारतीय पाहुण्यांनी कोरोना आणला. आता या दोन देशांतील प्रवास बंद झाला आहे. त्यामुळे तेथील पर्यटन व्यवसायावर मोठीच आपत्ती आली आहे.

हे चित्र शेजारच्या देशांचे झाले. ब्रिटनमध्ये लॉकडाऊन हळूहळू कमी करण्यात येत आहे. पण भारतीय व्हायरस तेथेही आढळला आहे. त्याचा फैलाव सुरू झाला तर लॉकडाऊन परत वाढवावा लागेल असा इशारा पंतप्रधानाने दिला आहे.

म्हणजे भारतात हाताबाहेर गेलेला कोरोना हे जागतिक संकट आहे. त्याच्या इलाजांवर खर्च अब्जावधी डॉलर्समध्ये जाईल. शिवाय प्रवास, व्यापार यांच्यावर अनिष्ट परिणाम होणार. **आर्थिक दुष्परिणाम**

Pew या आंतरराष्ट्रीय ख्यातीच्या संशोधन संस्थेनुसार, जानेवारी २०२० ला ४.३ टक्के भारतीयांचे दररोजचे उत्पन्न २ डॉलर्सहून कमी होते. एक वर्षानंतर हे प्रमाण ९.७ टक्केवर गेले आहे. म्हणजे १३.४ कोटी लोक. बंगलोरच्या अझीम प्रेमजी विद्यापीठानुसार मागच्या वर्षीच्या लॉकडाऊनने २३ कोटी लोक दारिद्र्यरेषेखाली ढकलले गेले. लॉकडाऊन दरम्यान ९० टक्के गरीबांना पोटभर अन्न परवडेना. लॉकडाऊन नंतरच्या सहा महिन्यांनीदेखील त्यांचा आहार आधी इतका झाला नाही. मिळवता माणूस मरण पावणे हा कोविडचा सगळ्यात गंभीर परिणाम.

द इकॉनॉमिस्ट या ब्रिटिश साप्ताहिकानुसार, कोरोना नव्हता तेव्हा वैद्यकीय खर्चामुळे भारतातील दर २० कुटुंबातील एक कुटुंब दारिद्र्यरेषेखाली जाई. कोरोनामुळे लाखो कुटुंबांना मालमत्ता गहाण ठेवायला लागली आहे, आसुरी व्याजाने कर्ज काढायला लागले आहे. शिवाय जास्तीचे कोविड संबंधित खर्च म्हणजे - हॉस्पिटलमध्ये बेड मिळवून देण्यासाठी, ऑक्सिजन, इंजेक्शनच्या सिरीजेस मिळवून देण्यासाठी वैद्यकीय कर्मचारी लाच घेतात. अँब्युलन्स वाजवी दराच्या तिपटीपर्यंत पैसे लावते, बनावट औषधांचा व्यापार, आग विझवण्याच्या सिलिंडर्सवर रंगरंगोटी

(पान २१ वर)

(जगभर : पान १७ वरून)

करून ते ऑक्सिजन सिलिंडर म्हणून विकणे, मृतदेह जाळण्यासाठी लागणारे लाकूड दुर्मिळ होणे व चढ्या भावाने उपलब्ध होणे, मृतदेह वाहून न्यायला वाहन न मिळणे, असे अनंत प्रकार.

आंतरराष्ट्रीय बेअरू

गंगासमर्पण केलेल्या मृतदेहांचे व त्यांवरील कावळे, कुत्री यांचे फोटो तर आंतरराष्ट्रीय माध्यमांतून प्रसृत झाले आहेतच. [अशा ५० हून अधिक फोटोंची मालिका google वर बघायला मिळते.] याच सुमारास चीनने अत्याधुनिक अंतराळयान सोडले. ते सोडताना प्रचंड आगीचे लोळ उठतात. तो फोटो आणि त्याच्याशेजारी भारतातील सामूहिक चितांचा फोटो एका सोशल मीडियाच्या पोस्टवर चीनमध्ये दाखवला गेला. शीर्षक - रोषणाई - चीनमधील व भारतातील.

जखमेवर मीठ चोळल्यासारखा आरोग्यमंत्री हर्षवर्धन यांचा सल्लाही पश्चिमेत उद्धृत झाला. 'डार्क चॉकलेट खा, त्याने कोरोनासंबंधित ताणतणाव कमी होतात.' जागतिक बँकेनुसार ८६ टक्के भारतीयांना पुरेसा पौष्टिक आहार नसतो, याची आठवण पाश्चात्य माध्यमांनी डॉक्टरसाहेबांना करून दिली आहे. फ्रेंच राज्यक्रांतीत राणीला सांगण्यात आलं की भुकेने लोक उठाव करत आहेत. त्यावर ती म्हणाली - त्यांना भाकरी मिळत नसेल तर केक खाऊ दे.

purandarearts.com
art-non-deco.com
artnondeco@yahoo.co.uk